

Historische Vereniging OUD STOLWIJK

Dit ommetje is één van de 11 ommettes in de kernen van de Krimpenerwaard: korte, verrassende wandelroutes vol verhalen. De route voert langs bijzondere plekken en markante dorpsgezichten. Onderweg ontdek je historische foto's en verhalen, samengesteld in samenwerking met de lokale historische verenigingen. Zo komt het verleden van het dorp tot leven voor bewoners én bezoekers. Meer informatie: www.indekrimpenerwaard.nl/ommetjes

Afstand: ± 5,5 kilometer

Wandeltijd: ± 1,5 uur

Start-/eindpunt: Het Wapen van Stolwijk
Dorpsplein 4, Stolwijk

Verklaring
afkortingen: **RA** = rechtsaf
LA = linksaf
RD = rechtdoor
RI = richting

→ **START** op Dorpsplein bij **1**: Het Wapen van Stolwijk. Verlaat Dorpsplein in zuidwestelijke **RI** naar Populierenlaan. Rechts is **2**. Vervolg Populierenlaan en steek rotonde over voor **3**. Op bedrijventerrein 't Vaartland is **4**. Vervolg route via De Vaartweg, parallel aan N207. Na ongeveer 250 m ziet u links aan de overkant **5**. Ga terug naar rotonde, **RA** Populierenlaan. **RA** Kerklaan en vervolg weg. Dan **RA** Torenstraat. Vervolg weg en na Torenstraat 32 **RA** het voetpad. Over het bruggetje en dan **RD**. Tweede afslag **LA**, daarna **LA** Tentweg. Bij Tentweg 56 is **6**. Vervolg Tentweg in noordelijke richting, bij Tentweg 14 was **7**. Vervolg Tentweg richting Wijdstraat. **LA** Schoolstraat, loop door tot Achter de Kerk. Loop rond de kerk met de klok mee. Links van Rehoboth was **8**, rechts van Rehoboth na de supermarkt was **9** en in het midden **10**: Nederlands Hervormde Kerk. Verlaat Achter de Kerk, **RA** Dorpsplein (wordt later Bovenkerkseweg). Vervolg Bovenkerkseweg. Loop verder langs kruising Kerspelpad rechts van het water (even huisnummers). Ter hoogte van Bovenkerkseweg 84 het water oversteken via brug, voor u is **11**. Ga terug naar dorpskern. Aan het einde van het water **RA** Kievitslaan. Bij kruising met Jan Steenlaan rechts aanhouden (Kievitslaan vervolgen). Aan het einde links is **12**. Ga over de brug, betreed **13**: Hennepackers. Dan **RD**, neem tweede brug aan linkerhand naar Hennephof. Rechts is **14**, na Oranje Nassauschool **LA** Bilwijkerweg. Na brug **RA** Rembrandtlaan, daarna **LA** Goudseweg. Na 150 meter is rechts een hofje met **15**. Vervolg Goudseweg richting Dorpsplein • **EINDE**

Stolwijk was tot 1985 een zelfstandige gemeente. De naam Stolwijk duikt voor het eerst op in 1320. "Stol" verwijst waarschijnlijk naar een "stulp" of "heuvel" of een "verhoging" in het landschap. "Wijk" betekent nederzetting of dorp. De kern van Stolwijk ligt op een oude zandbult. De naam lijkt daaruit te zijn ontstaan, in plaats van - wat veel gezegd wordt - dat het zou zijn afgeleid van het stollen (stremmen) van melk om kaas te maken. Rond de middeleeuwen werd Stolwijk pas bekend door haar kaas. De boeren molken de koeien in de wei, in de polder. Van melk werd kaas (en boter) gemaakt, omdat melk niet lang te bewaren was. Stolwijkse kaas werd erg populair op markten. Eén keer per week ging de boer met schouw of paard en wagen naar Stolwijk om hier de kaas te verkopen. Door heersende epidemieën werd de kaasmarkt tijdelijk verplaatst naar Gouda. Vanaf toen kwam ook de naam Goudse kaas in zwang. Naar verluid is zelfs het carillon in de Sint Janskerk van Gouda gefinancierd met de verkoop van Stolwijkse kaas. Ook nu nog wordt op menige markt en in kaasspecialzaken de wereldberoemde Stolwijkse kaas verkocht.

Het Wapen van Stolwijk

Dorpsplein 4-5

Boven café Het Wapen van Stolwijk ziet u aan de gevel het oude gemeentewapen van Stolwijk. Dit wapen is ontworpen naar het bereiden van kaas, een belangrijke bestaansbron van Stolwijk. Op het wapen staan drie gestapelde kazen met bovenop een klont boter. Dit is het enige Nederlandse wapen met een zuivelproduct en dat is bijzonder. In 1985 werd Stolwijk opgenomen in de gemeente Vlist en in het nieuwe gemeentewapen stond ook de stapel kazen afgebeeld.

Op 1 januari 2015 ging Stolwijk op in de gemeente Krimpenerwaard. In het nieuwe wapen van deze gemeente zijn de wapenonderdelen van andere woonkernen wel opgenomen, maar het wapen van Stolwijk niet meer. Wel staat het nu als kunstwerk op de rotonde te pronken.

2

Kaaswinkel en pakhuis Vonk

Populierenlaan 12
(toegang tussen nrs. 8 en 10)

Het Kaaswinkeltje van Vonk is al jaren een begrip in Stolwijk en ver daarbuiten. Klanten kunnen door de ramen van Het Kaaswinkeltje een blik werpen in het pakhuis, waar de kazen op natuurlijke wijze doorrijpen tot de gewenste leeftijd. Op vrijdag is Het Kaaswinkeltje gesloten, want dan staat er een kraam op het Dorpsplein voor de wekelijkse warenmarkt.

Ophaalbruggen

Benedenkerkseweg 41

3

Vanwege de geplande verving van de Krimpenerwaard werden in 1802 houten bruggen aangelegd in onder meer Stolwijk. Deze bruggen lagen over de Ringvaart die gegraven was voor het afvoeren van afgestoken veen. Op 7 december 1803 waren de bruggen klaar. Iedereen die met zijn schip de brug wilde passeren, moest zelf de brug bedienen, omdat er geen brugwachters waren. Vanaf 1858 beheerde het toenmalige Hoogheemraadschap de bruggen

en in 1888 werden nieuwe ophaalbruggen gemaakt. Niet van hout maar van gietijzer. Er kwamen vijf bruggen: één aan de Koolwijkseweg, twee bij de Benedenkerkseweg, één bij 't Beijersche en één bij Stolwijkersluis, als toegang tot de Tiendweg. Hoewel het vervingingsplan uiteindelijk is afgeblazen, zijn vier van de monumentale ophaalbruggen er nog steeds. In 2013 bestond de bruggentweeling aan de Benedenkerkseweg 125 jaar.

4

De Coöperatie

't Vaartland 7

De coöperatieve landbouwvereniging Ons Belang is voor Stolwijk en omgeving erg belangrijk geweest. In 1912 richtte een aantal voortvarende boeren Ons Belang op om individueel ingestelde boeren in Stolwijk te verenigen. Het gezamenlijk of coöperatief optrekken bood boeren veel economische voordelen bij de in- en verkoop van producten; eendracht maakt macht. Deze coöperatie bouwde een pakhuis langs de Stolwijkse vaart en de naastgelegen spoorlijn. Vanuit de Rotterdamse haven voerden schepen grondstoffen aan voor het maken van veevoer. Dit voer was nodig voor de melkproductie van de koeien en het opfokken van varkens. Boeren uit de hele Krimpenerwaard en daarbuiten kwamen hier hun veevoer en materialen voor de boerderij kopen. De slogan was destijds "Alles voor de boer". Later is hier een grasdrogerij bij gekomen en een landbouwmecanisatiebedrijf. Nu zijn er diverse bedrijven op dit terrein.

5

Ijsbaan Gezien vanaf Vaartweg

Op 14 november 1879 is IJclub Stolwijk opgericht en was daarmee een van de eerste in de Krimpenerwaard. De club organiseerde wedstrijden en speelde een belangrijke rol bij het aanleggen van ijswegen. Destijds waren auto's en zelfs fietsen nog onbekend. Alleen de grootste boeren, winkeliers en bakkers hadden een paard en wagen, maar de meeste mensen hadden geen vervoer. Vooral in de winter waren de wegen slecht en onbegaanbaar. Zodra het ijs sterk was, bond men de schaatsen onder en kon men zich snel verplaatsen. Als het gesneeuwd had, zorgde de IJclub voor een sneeuwvrij pad dat aansloot op het pad van de ijsclub van de buurgemeente.

Nutriciafabriek Tentweg 56

6

Al voor 1900 stond er een korenmolen met naastgelegen opslagruimte aan de Tentweg. In 1917 is de molen afgebroken en wilde Nutricia Zoetermeer hier een melkpoederfabriek bouwen om het kaasmaken te industrialiseren. De bouw van de melkfabriek met een 26 meter hoge schoorsteen is in 1920 afgerond. Helaas viel de aanvoer van melk tegen, omdat boeren thuis zelf boerenkaas wilden blijven maken. Nutricia sloot het bedrijf al snel. Het heeft dus nooit echt als fabriek kunnen functioneren. Het gebouw is gesplitst en in 1930 werd het rechterdeel een kaasopslag. Tussen 1934 en 1953 hield de Gereformeerde Gemeente haar diensten in het gebouw. Daarna was er een kaasmeltery gevestigd en later een pottenbakkerij. Tegenwoordig is het gebouw opslag en kantoorruimte. Het is nog altijd een zeer beeldbepalend bouwwerk.

Gereformeerde Gemeente en voormalige wielierbaan Tentweg 14

Toen in Stolwijk de fiets in de belangstelling kwam, bleek dat volwassenen die in hun jeugd nooit een fiets hadden gezien op latere leeftijd moesten leren fietsen. De zaak Zijderlaan (later J.C. Koot, W. Scheer) verkocht fietsen en had een oplossing. De inham tussen Zijderlaan en Piet van Dam was aan de zijde van de Tentweg met een schutting van de weg afgesloten. Achter de schutting leerde men op deze 'wielierbaan' fietsen zonder hinder van verkeer (zoals paardenwagens en soms hondenkar) en zonder publieke belangstelling bij de onvermijdelijke valpartijen. Op de plaats van de winkel van Zijderlaan (Koot, Scheer) staan nu de kerkgebouwen van de Gereformeerde Gemeente. Deze kerk nam zijn intrede in het gebouw in 1979 waarna het verbouwd is. In 1991 kwam er nog een uitbreiding van het aantal zitplaatsen, een nieuwe hal en consistorie. In 2014 vergrootte het kerkgebouw met een nieuwe hal en ingang.

7

OLS 1 't Sleutelgat T.h.v. Torenstraat 2 t/m 8

Onderwijs werd rond 1900 op een neutrale school in een al lang geleden verdwenen gebouw achter de kerk gegeven. In 1916 is een school voor openbaar onderwijs gebouwd: OLS 1. Het gebouw heette ook wel 't Sleutelgat, vanwege de bijzondere entree in de vorm van een sleutelgat.

8

Voormalig kaaspakhuis T.h.v. Achter de Kerk 8 t/m 10

Kaashandel De Vries is een familiebedrijf. Het wordt door de derde generatie gerund. In 1933 namen Gert en Nee de Vries de kruidenierswinkel van Natziyl over. Deze winkel stond op de plaats van nu Fysiosportcentrum Stolwijk. Gert de Vries bezorgde bij veel boeren in de omgeving boodschappen en bouwde zo ongemerkt een netwerk van zelfkazende boeren op. In 1939 bouwde hij een kaasopslag in zijn tuin; in deze opslag zag hij wel brood. In 1945 verkocht hij de winkel en ging hij verder in de kaashandel.

9

Gert overleed in 1972, zijn zoon Cor volgde hem op. En op zijn beurt in 1995 diens zoon Erik. Erik had in 1993 een bedrijf overgenomen dat met kaas op standplaatsen en markten stond. Hiermee kon hij de groothandel voortzetten.

Zo ontstond een bedrijf dat drie dagen per week actief is in de handel en drie dagen in de markthandel. In 1999 verhuisde het bedrijf naar een nieuw pand met een flinke opslagcapaciteit aan de plaatselijke Nijverheidsweg.

10

Nederlands Hervormde Kerk

Achter de Kerk 3

Midden in Stolwijk staat een prachtige kerk: historisch en beeldbepalend met zijn scheve toren. De uitstraling ademt de voorbijganger. Tussen 1375 en 1400 is de eerste kerk met toren gebouwd. In 1489 verwoestte een roversbende uit Woerden de kerk en toren. In 1501 werden ze hersteld. De aangebrachte wijdingskruizen zijn nog steeds aanwezig en zichtbaar aan de zuid- en noordzijde van de toren. Het jaartal 1501 boven de toreningang is door verwerking bijna niet meer zichtbaar. De torenspits kreeg een zogenaamd kraaiennest om van veraf de roversbendes vroegtijdig te kunnen zien aankomen. In 1717 verwoestte een zeer zware storm de torenspits die in 1718 weer werd hersteld. De nieuwe spits was echter zo'n negen meter lager. Vanaf dat moment ziet de toren er ongeveer uit zoals wij hem nu kennen. De toren werd ook voorzien van één luik met die vroeger nog met touwen bediend werd. Het schip van de kerk is herbouwd in 1949.

11

Werkt en Wacht

Bovenkerkseweg 51

Hoeve Werkt en Wacht is een rijksmonument. Het is een boerderij onder een rieten wolfdak. In de linker zijgevel is een zijkamer met twee vensters met luiken. Ook zijn er zesruitsramen onder het opgewijpte gedeelte van het dak. De hoeve werd een aantal jaren geleden gerenoveerd.

Zwembad Ons Polderbad

Kievitslaan 49

De initiatiefnemers van de oprichting van het zwembad waren onder andere dokter Van den Dool en Aagje Dogterom-Zijderlaan. De gemeenteraad stelde in de jaren '50 f 1.300,- beschikbaar om een zwemgelegenheid aan te leggen in de wetering bij de brug van de Bilwijkerweg. De dokter en onder andere Joh. Sleuwenhoek wilden echter een heus zwembad realiseren. Korte tijd later was de stichting Zwembad Stolwijk een feit, met dokter Van den Dool als voorzitter, Aagje Dogterom-Zijderlaan als secretaris en Willem Verdoold als penningmeester. Dankzij de hulp van vele vrijwilligers werd voldoende geld opgehaald. Dit gebeurde door een huis-aan-huiscollecte, oliebollenverkoop, een paar bazaars en uitgifte

OBS De Hazelmuis

Bilwijkerweg 6B

Met de dorpsuitbreiding richting Bilwijk besloot het Stolwijkse gemeentebestuur aan de Bilwijkerweg de openbare kleuterschool Het Hazelmuisje te bouwen. In 1970 werd aan deze weg ook een lagere school, OLS 3, gebouwd: een houten gebouw met vier lokalen. Door terugloop van het aantal leerlingen en de nieuwe wet op het basisonderwijs fuseerden in 1983 alle openbare kleuter- en lagere scholen. In 1984 opende toenmalig wethouder A. Kapteijn Fzn OBS De Hazelmuis als nieuwe openbare basisschool. 2015 was het laatste schooljaar in het gebouw van De Hazelmuis. Inmiddels staat hier OBS De Sterrenboom. Langs de Bilwijkerweg staat nog steeds het beeldje van een hazelmuis, gemaakt door beeldhouwer Ineke van Dijk.

Koningin Julianaschool

T.h.v. Goudseweg 39A t/m 39C

Op deze plek stond de School met den Bijbel, later de Koningin Julianaschool genaamd. De oprichtingsvergadering voor een schoolvereniging werd op 29 augustus 1911 geopend door de heer A.R. van den Berg. In 1916 opende de School met den Bijbel haar deuren. Het eerste schoolhoofd was de heer K. Maatjes. De opening is gevierd met een bijeenkomst in het naastgelegen Evangelisatiegebouw onder leiding van ds. T. Lekkerkerker. In 1941 werd het 25-jarig bestaan van de school gevierd met een dienst in hetzelfde gebouw.

12

van rentevrije obligaties. In 1959 opende Ons Polderbad zijn deuren.

De zwemlessen van Cor Broer zijn welbekend. Op het Dorpsplein kon men van verre zijn 'INTREKKEN, WIJD, SLUIT!' horen. Het zwembad is geliefd bij vele Stolwijkers en in de zomermaanden genieten zij er nog altijd van.

13

Hennepackers

Kievitslaan/Hennephof

De hennep teelt was belangrijk voor Stolwijk en omgeving. Hennepwerven bevonden zich dicht bij de boerderijen. Het woord 'werven' is afkomstig van 'worven' wat 'opgehoogd stuk grond langs het water' betekent. De werven waren aan alle kanten omringd door sloten. Er was veel water nodig voor het verbouwen en bewerken van hennep. Greppeltjes voerden het water weer af. Hennep kon ieder jaar op hetzelfde stukje grond geteeld worden, omdat het - in tegenstelling tot sommige andere gewassen - de grond niet uitput. Hennep groeide heel snel. Volwassen planten waren al na drie, vier maanden twee à drie meter hoog. In mei strooide men het hennepzaad met de hand uit. In augustus en september oogstte men de planten door ze met wortel en al uit de grond te trekken. Geoogste hennep werd gebruikt voor de vezels om daar onder andere kleding, touw en nog meer mee te maken.

IN DE KRIMPENERWAARD

Beeld, tekst, input en coördinatie: Historische Vereniging Oud Stolwijk, Stichting Cultuur Historisch Overleg Krimpenerwaard (SCHOK), gemeente Krimpenerwaard, Lyanne de Laat, Abe Maaijen, Frits van Ooststroom, OpenStreetMap als open data (onder OdBL)

Heruitgave: Historische Vereniging Oud Stolwijk en Stichting Promotie Krimpenerwaard
Telefoon 06 5189 2940
E-mail info@oudstolwijk.nl
E-mail info@indekrimpenerwaard.nl